

SEFERBERLİK MAHŞERİ
Büyük Harpte Yozgat

S. Burhanettin Kapusuzoğlu

ÖTÜKEN

S. BURHANETTİN KAPUSUZOĞLU; 1972 yılında Yozgat'ta doğdu. İlim, kültür ve sanat konularının entelektüel seviyede konuşulduğu sohbet meclisi, geleneği ve kütüphanesi olan geniş bir aile ocağında yetişti. Tahsilinin Yozgat safhasını Yozgat Lisesi'nden mezun olarak tamamladı. Daha sonra Kayseri'ye giderek Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yüksek tahsil yaptı. Halen bir kamu kurumunda Müşavir olarak hizmet etmektedir. Arapça, Farsça ve Almanca bilmektedir.

Ailesinden tevarüs ettiği hazinenin muazzam imkânı sayesinde tarih, medeniyet ve kültür meselelerine erken yaşta âşina oldu. Fakülte yıllarından itibaren düzenli olarak çeşitli dergi ve gazetelerde yazmaya başladı. Bilhassa Bozok tarihi, kültürü ve halk bilimine dair hepsi sahasında ilk olan derleme ve araştırmalarını yazı konusu yaptı.

Yozgat'ı köyleri ile birlikte defalarca dolaştı, derlemeler yaptı ve geniş bir kültür envanteri çıkardı. Yozgat'ta kültür ve sanat çalışmaları yürüttü, projeler yaptı. I. Uluslararası Bozok Sempozyumu'nun düzenlenmesini sağladı. Uzun süre devam eden Bozok Konferansları adıyla sohbet toplantıları tertip etti. Yozgat Valiliği tarafından düzenlenen Nida Tüfekçi Altın Bağlama Kültür Sanat Ödülleri'nin ve Abbas Sayar Hikâye Yarışması'nın jüri üyeleri arasında bulundu. 26 Aralık 2009 tarihinde, Araştırma Dalında Nida Tüfekçi Altın Bağlama Kültür Sanat Ödülü'ne lâyık görüldü.

Türkiye ve Kazakistan arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine yönelik katkılarından dolayı 23 Ocak 2014 tarihinde Kazakistan Büyükelçiliği'nde düzenlenen bir törenle Kazakistan Dostluk Madalyası tevcih edildi. TYB ve ESKADER'in, 2015 Kültür Sanat Ödülleri'ne Şehir Dalında lâyık görüldü.

İÇİNDEKİLER

Birkaç Söz.....	13
-----------------	----

GİRİŞ

“BİLDİR AHVALİMİ YÂRE TURNALAR”

Gündönümünde Yozgat.....	19
İkbâlden İdbara Bir Yozgat Serencamı	19
Cepheden Cepheye Atılırken Dert Teknesinde Umut Yeşertmek	26
Memleketin Adının Usata Çıktığıdır.....	29
Yozgat Müdafa-yı Hukuk Cemiyeti	33
Anadolu Kadınları Müdafa-yı Vatan Cemiyeti Yozgat Şubesi	38
Ankara Fetvası ve Yozgatlı Alimler	39
Mekteb-i Sultânî'nin Yaşlıları.....	41
Yozgat Matbuatı ve Mitingler.....	44
Ve Zafer! “Ben Susuyum Kemiklerim Söylesin!”	46
Mustafa Kemâl Paşa'nın Yozgat'a Geldiğidir.....	46

BİRİNCİ BÖLÜM

“ŞAŞMIŞAM VASLINDAN ÂYÂ, SANA HAYRET Mİ DEYEM”

Kurtuluşun Sarıklı Mücahitleri: Son Devrin Büyük Alimleri	63
Millî Mücadele'de Bir Maneviyat Serdari: Şakir Efendi.....	64
Sorgunlu Hacı Ahmed Efendi	76
Çandırılı Şeyh Hacı Abdullah Efendi	79
Müftü Müezzinzade Abdullah Efendi ve Boğazlıyan Kuva-yı Milliyesi.....	85
Çanakkale Cephesi'nde Bir Tabur İmamı: Gamlı Baba	88
Kadışehirli Davud Efendi.....	94
Paşaköy'de Cepheyi Bekleyen Sırlı Zat: Hacı Arif Efendi	96
Poyrazlılı Muharrem Feyzi Efendi.....	99
Yozgat Müftüsü Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	109
Müftü Hasan Efendi'nin Zafernamesi.....	134

İKİNCİ BÖLÜM

“BİZ O SEYYÂH-I DERÛNUZ YOLA PİNÂN GİDERİZ”

Hatıralar ve Hakikatler	143
Hayrullah Efendi	144
Akdağlı Bahri Bey.....	148
Süleyman Sırrı Bey	158
Şehid Kaymakam Mehmed Tahir Bey	162
Vehbi Bey.....	165
Nâzım Bey	175

Mülâzım Veli Efendi	187
Mülâzım Hâfız Celâl Efendi	193
Musabeyli'den Elif Bacı ve Mülâzım Şefik Bey	199
Dişlilî İdris Çavuş	204
İnceçayırılı Salih Çavuş	211
Kargalı Gâziler	218
Güdülelmahacılılı Mustafa Efendi	223
Kâzım Karabekir Paşa Güdülelmahacılı'da	227
Salmanfakılılı Mustafa Çavuş	233

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“SANMA KİM HAVSALA-İ HÂMEYE KIRTASA SİĞAR”

Hüzünbaz Nağmelerle Acıyı Bal Eylemek	243
Bozoklu Paşa Baba'ya Destan	244
Gül Baba ve Doksanüç Harbi	248
Selânik Ağıtı	251
Mehmed Muhsin Bey'in Elem Kasideleri	255
Mehmed Nuri Efendi'den Zafer Niyazı	258
Akdağlı Haşim Bey	264
Akçakışlalı Mehmed Efendi'nin Çanakkale Destanı	267
Mülâzım Şükrü Efendi	270
Kınalı Hasan	285
Mülâzım Karaca Bey	291
Sancak Muhafızı Âsım Çavuş	296
Mülâzım Celâl Efendi	303
Kodallılı Ülfet Onbaşı	306
Battallı Nuri Çavuş	320
Battallı Abdurrahman Çavuş	325
Battallı Yel Hasan	332
Son Söz	344

Bu kubbede bir hoř sadâ bırakarak
Hakk'a yürüyen
amcalarım
Mehmed Kâmil Kapusuzoğlu
ve
Mustafa Suavi Kapusuzoğlu'nun
aziz hatıralarına...

Vatan, ne bir feylesofun fikridir, ne bir şâirin duygusu...

Vatan, gerçek ve hakîkî bir yerdir.

Onun her maddesini, her hâlini sevenler vatanı sevebilir.

Vatanı, meselâ şîr-hârlar beşiği diye tanıtmak eksiktir.

Vatanın adını söylemelidir. Vatan İstanbul'dur, Üsküp'dür,

Trabzon'dur, Yozgat'dır, Ankara'dır ve bunların içinde
sayılamıyacak kadar hâtıralar vatandır.

Meselâ Yozgat, bir hudut için kaç şehid vermiştir?

Vatan dâhilinde yetişenlerin şarkıları, birbirine benzemiyen
kaç yerde okunmuştur? Birbirine uzak olan yerlerde kaç âile
evlenmiş, kaç kan karışmıştır?

Velhâsıl vatan mücessem bir mefhûmdur.

Mücerred bir mefhûm olarak, onu yalnız bir ansiklopedide
okuyabiliriz. Hâlbuki vatanın evlâdları,
mücerred bir mefhûm için ölmez.

Fakat mücessem bir mefhûm için,
asırlarca ve milyonlarca insan ölebilir!

Yahya Kemâl Beyatlı

BİRKAÇ SÖZ

“İmparatorluğun en uzun yüzyılı” olan XIX. asır, bir büyük dertler yumağıdır. Dünya adeta yeniden kurulmaktadır. Her mesele çok zordur artık.

XX. asırla birlikte ise zamanın en kanlı durağına gelinmiş ve mülkü bir kara duman kaplamıştır!

Osmanlı ahalişi elemli günler geçirmektedir! Balkan Harbi ve bozgunla derinden yaralanmıştır! Âteşin dilbestelerle bir daha asla onmayacağı bir derde giriftar olarak acı içinde feryad etmektedir sadece!

*Ezan sesi duyulmuyor
Haç dikilmiş minbere
Kâfir düşman bayrak asmış
Camilere her yere...*

Milleti, yaman vurur Rumeli! Görülmemiş bir sefalet ve ıstırabın yükünü taşıyan kabileler, “eğil dağlar eğil üstünden aşam” diyerek akar Balkan dağlarından Dersaadet’e ve Anadolu’ya!

Ufuklar karardıkça kararır! Baht, kapandıkça kapanır! Nice ocakların battığı Birinci Cihan Harbi başlamıştır!

Dîn-i mübînimiz ve vatan-ı azîmimize kaseden dümanlara karşı gazâ ve cihad yolunda azm u sebâttan ve fedakârlıktan ayrılmayan Mehmedler, Ehl-i İslâm’ın hayat ve bekâsını temin maksadıyla kemâl-i vecd-i istiğrâk ile çarpışmaktadır!

İsmail tahtının kınalı adanmışları Galiçya’da, Çanakkale’de, Kafkasya’da, Yemen’de, Sina’da, Filistin’de, Kût ve Amâre’de gazâdan gazâyâ koşmaktadırlar!

Fakat gidenlerin çoğu dönemeyip şühedâ-yı sâlifeye selâmlar götürmektedirler!

Devlet-i Aliyye'nin ikbal güneşi gurûb etmek üzeredir! İkbâl zamanları yerini çoktan idbara bırakmıştır. Beşer tâkatinin tahammül hududu zorlanarak bütün vatan ufku adeta bir sabır talimgâhına çevrilmiştir!

Göz açtırmayan harpler, yakmadık sîne, batırmadık ocak bırakmamış, her karış vatan toprağı mutlaka mübarek bir Mehmed'e bağrını açmıştır!

Mehmedler, çıktıkları yolun mahşeri andırır bir meydana vardığının şuuru içinde, hayat ile mematın, varlık ile yokluğun sırrına âgâh olarak, zor zamanda ateşle imtihan edilmişler, gâhi çöl sıcağında kavrulmuşlar, gâhi aşılmaz dağ başlarında bir beyaz ölüme tebessüm etmişler, gâhi ufacık bir karada ehl-i salibin son savletini kırmışlardır!

Millî Mücadele ateşiyle ısınarak harîm-i ismete hiçbir yaban elin uzanmayacağını tecrübe ettirmişlerdir! Bu gayret sayesinde toprağa can ekerek vatan ufkunda doğan hilâle rengini vermişlerdir!

Elbette ki onlar, Adn ve Firdevs'in ebedî bahtlılarıdır! Fakat bununla birlikte, o mübarek erlerin, geride boynu bükük bıraktıklarının çilelerine hangi kelâmın tasarrufu kâfi gelecek, hasretlerinin sızısına hangi hâzık tabip derman olacak! Nitekim burası sözün sükût ettiği yerdir!

Boynu bükük bir yetimin, bağı yanık bir ananın, derdini içine attığı için gözüne boz inmiş bir ulu kocanın imtihanı, dünya kurulalı sabır taliminde en başta adı yazılan her kim varsa cümlesini gıpta ettirecek cesamettedir.

Bu nedenle geride kalanların müebbed mübtelâsı oldukları hüznlerine mânâ verdikleri ağıtları, galiba o devrin yazılamamış destanı olarak sîneler yakmaya devam edecektir.

Büyük Milletimizin yaşadığı her yer bu hüzne aşınadır. Mübarek diyarlarımızda yaşananın aynısı Bozok Yaylası'nın dahi bildiğidir.

İşte Seferberlik Mahşeri serlevhasıyla takdim etmeye çalıştığımız hatıralar bir neslin ateşle imtihanıdır ve Yozgat'ın yazılamayan tarihidir aslında.

Seferberlik zamanı Yozgat'ında büyük trajediler yaşanmıştır. Adımız nâ-hak yere usata çıkmıştır. Herkes bahseder zaten! Fakat bir de madalyonun öteki yüzünde yazılı olanları, esas okunması gerekenleri vardır! Az da olsa bu eserde takdim edilmeye gayret edilenler yani! Bu hususu bilhassa tebarüz ettirmekte fayda vardır!

Gerçi Yozgat gâzî bir vilâyet, Yozgatlı dahi gâzî bir vatan efradıdır. Bir İstiklâl Madalyası hak etmişken, yiğitlerin harman olduğu Bozok Yaylası'nın bahtına hicran düşmüştür. O da ayrı bir fasıldır tabii!

Samimiyetle itiraf etmeliyim! Cihan Harbi Yozgat'ının hüzzam bir tahkiyesi olan Seferberlik Mahşeri, varlıkları ve himmetleriyle büyüklerimin eseridir esasında. Bana düşen sadece kâtiplik olmuştur. Ama, ehline ayandır, eserde anlatılanlar malûmu ilâm değildir!

Bu vesileyle, hatıralarını, bilgi ve belgelerini benimle paylaşan bütün büyüklerime, dostlarıma ve eserin itina ile kisve-i tab'a bürünmesine vesile olan Ötüken Neşriyat'a, ifası zarurî teşekkür borcumu ilân etmek istiyorum!

Bu toprakları vatan kılan şüheda ve guzat-ı kiramı derin bir ihtiram ile yâd ediyor, vatan türküsü söyleyen Mehmedleri selâmlıyorum...

S. Burhanettin KAPUSUZOĞLU

Ankara 2016

Giriş

“BİLDİR AHVALİMİ YÂRE TURNALAR”

GÜNDÖNÜMÜNDE YOZGAT

Bozoklulara Cenâb-ı Mennân
Etsin ebedî saâdet ihsan
Kazasker Saîd Efendi

İkbâlden İdbara Bir Yozgat Serencamı

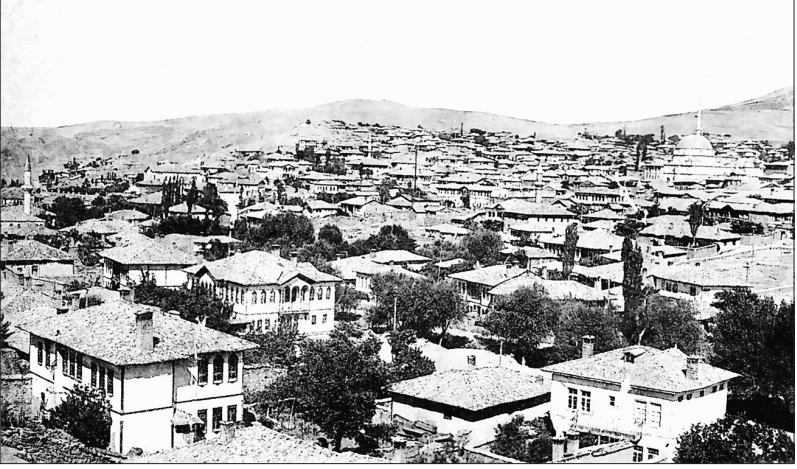
Sahip olduğumuz coğrafyalarda faklı şekillerde ve tatlarda kendini gösteren medeniyet serlevhasının altında birer alt başlık olan kültürel kimlikler, aynı kapıdan girilen medeniyet konağının odaları mesabesindedir.

Kendi gök kubbemiz altında yaşarken, mehabetli bayram sabahı hazzı içinde demler ve safâlar sürdüğümüz kimliğimiz ise biz olmak vasfımızın destanı sıfatıyla, bu büyük konağın selâmlığı hükmündedir.

Şurası muhakkak, inceliği yakaladığımız Anadolu ve taht şehir İstanbul'a doğru sürekli yükselen seyir hâli, en son karar kıldığı "aşkın şeref diyarı" "Aziz İstanbul" şâhikasının azameti ve büyüleyiciliği, diğer beldelere nazaran ötelere ötedir.

Aşkın estetik kıvamı kültürümüz, bir medeniyet dairesinde şekillenerek medrese, tekke, konak selâmlıkları, köy odaları ve şifâhî mahsullerden nasiplenerek sohbetin nâmütenahi huzurunda gönüller yapmış, ufukları kuşatmıştır. Üslûp ise gönül mülkünü tezyin etmiştir. İşte böylece gelenek, has evlâtlar yetiştirerek yeni şeylerin söylenmesine ruhsat vermiştir.

Kültür coğrafyamızda yer alan beldelerimiz, zirvede "Aziz İstanbul" olmak üzere bu nasipten hisse alarak kâşaneye çevrilmiştir.

Yozgat

Osmanlı Türkiye'sinin en güzel şehirlerinden olan Yozgat da, ziyade nasipliler ve bahtlılar arasındadır.

Yozgat, XVIII. asır Osmanlı Türkiye'sinde kurulan en son şehirdir ve Anadolu şehirlerinin en muhteşemidir. Manzaraya Yozgat'a has saray yavrusu konaklar hâkimdir. Bununla birlikte, ahâlîsi yüksek bir kültürle bahtiyar ve çelebi ruhludur.¹ İşbu kâmil insanlar sayesinde, şehir kelimesinin içi bihakkın doldurulmuş ve şehirli bir aristokrat nüfus, Yozgat ile hemhâl olmuştur.

İktisadî yapısı fevkalâde güçlü bir şehir olan Yozgat, mahir sanatkârları, çarşıları ve Halep'ten Şam'a kadar Osmanlı ülkesinin pek çok yerinden gelen tüccarların iştirakiyle, her sene Haziran ayında kurulan "Yozgat Panayırı"² ile de canlı bir ticarete sahiptir.

¹ "Yozgat Türkleri çelebi, daha önce İstanbul'a yerleşmiş ve çoğalmış ailelerin Yozgat'la ilişkisi kesilmiyor, gerek yerli kaynaşım, gerek İstanbul ilişkisi. Bir 'Yozgat Efendisi' doğuyor..." Abbas Sayar, *Yozgat Var Yozgath Yok*, Yayına hazırlayan Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar, İstanbul 2007, s. 39.

² "19. asrın ikinci yarısında Yozgat, değil Orta Anadolu'nun, Küçük Asya'nın en güçlü şehri olmuştur. Ermeni sanat gücüyle kuyumculuğu yüceltmış ve savat'ta altın işlemede Yozgat'ı bir numaraya çıkarmıştır. Van ve Yozgat Türkiye genelinde piyasaya hâkimdi. Avrupa'ya savat gümüş kolyeler, zincirler, tabakalar satarak. Manifaturacılığı Rumlarla paylaşmışlar. İthâlât çoğu kez İstanbul aracılığı ile ya-

Bu şehrin, medreseleri, mektepleri, tekkeleri, Yozgat Sarayı da denilen bey sarayı, konakları, has bahçeleri, çeşmeleri, düzgün cad-deleri, Arnavut kaldırımli sokakları, sarı kesme taştan inşa edilmiş köprüleri ve arastaları, olağanüstü güzellikteki tasvirine ait satır baş-larıdır.

Anadolu'da bir benzeri olmayan ve İstanbul'daki selâtin cami-lerini andıran şah eser Cami-i Kebir, Başçavuş Camii, Kayyımzade Camii ve Cevherî Ali Efendi Camii dahi, hatıralar da kalan Yozgat hakkında bir fikir vermektedir...

Kâmusu'l-A'lâm müellifi Şemseddin Sami Bey'in, oldukça mun-tazam ve güzel bahçeleri bulunan mamur bir belde olduğunu ifade ettiği Yozgat,³ XVIII. asrın sonları ve XIX. asırda bölgeyi ziyaret eden Batılı seyyahların, beyanlarıyla ve artık kayıp şehrin tarihine dair fev-kâlâde mühim ifşaatlarıyla, daha bir hüzne müptelâdır!

İkbâl devri, sayfalarını çevirip kapağını kapatınca, feleğin hançeri-nin ucu artık ciğerdedir. Seller, salgın hastalıklar ve kıtlıkla geçen se-neler, hayata dair yeni bilgiler heceletmektedir. İmparatorluğun da-ğıldığı, dertlerin dağ gibi yığıldığı bir zamanda, gam sermayesinden payına düşmeyen kalmaz! Harp, kıtlık, salgın hastalık, eşkiya zulmü, mütegalibe baskısı, yokluk, yoksulluk... yaman vurur milleti!

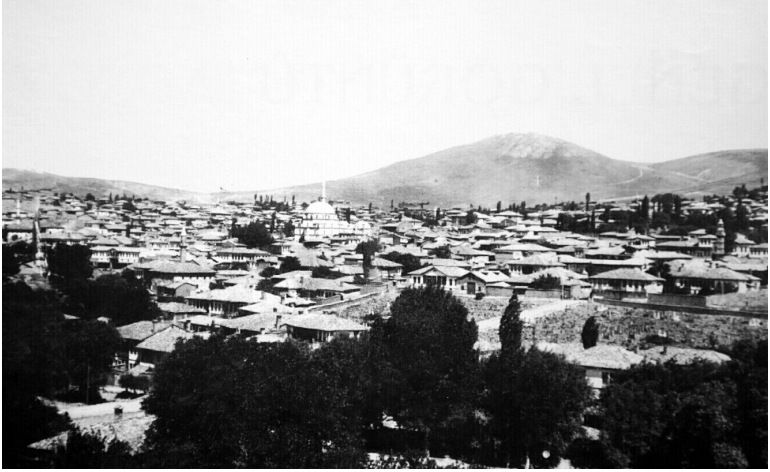
Nüfus, azalır da azalır!

pılıyor. Milano'da şubesi olan Hirstiyon isimli bir Yozgatlı tüccar var. Vapurla Avrupa'dan Samsun'a mal geliyor. Develerle, merkep kervanlarıyla, sonra 1853 Kırım muhacirlerinin atlı arabası ile Yozgat'a geliyor. Orta Anadolu'nun en büyük panayırı Yozgat'ta kuruluyor. Halep'ten, Şam'dan mal satmaya, mal almaya gelen-ler oluyor... Rahmetli Bekir Çapanoğlu bir sohbetle, "Abbas Bey" dedi. "Senin bu-lunduğun handa (Şimdiki Özel İdare Lojmanı) kırk oda vardı. Yaz, panayır zamanı gelince bütün odalar Şam'dan, Halep'ten gelen manifatura tüccarıyla dolardı. Ben bir yıl tek tek saydım. Yalnız ipekli kumaş satan on dört tüccar odası tespit ettim. Yalnız ipekli satarlardı." Bu hikâye 1900'lerde oluyor..." Abbas Sayar, a.g.e., İstan-bul 2007, s. 38.

Yozgat Panayırı'na Hüznî Baba da işaret eder ve meşhur Yozgat Destanı'nda pana-yırdan bahseder:

*Panayırı meşhur denir her yanda
Keçi koyun deve at merkep manda
Sığır katır kalmaz hep gelir anda
Ticaretli haziranı Yozgad'ın*

³ Şemseddin Sami, *Kâmusu'l-A'lâm*, I, s. 4812.

1920'li yıllarda Yozgat

Seferberlik neslinden Nâzım Bey: “Birinci Cihan Harbi’nden evvel Orta Anadolu’da inci gibi bir şehir olan ve 27 bine ulaşan Yozgat’ın harp sonrası nüfusu 10 bine düşmüş, her tarafı harap bir virane haline gelmişti. Yozgat bütün güzide evlâdını Irak, Sina çöllerinde bırakmış veyahut Kafkasya’nın karlarına gömmüş ve bir çok evlâdını da Galiçya Cephesi’nde toprağa gömmüştür. Günler ilerliyor fakat Yozgatın ızdırabı dinmiyordu.”⁴ diyerek hem keyfiyet ve hem de kemiyet bakımından sîne burkan bir tasvir yapar. Artık ötesine ne söylenebilir!?

Melâle mübtelâ milletin ikbâlden idbara tahvil olduğu demler geçmek bilmez bir türlü!

Bir kasırğa gibi gelip hanümanı tarumar eden idbara, Hüznî Baba (d. 1879 v. 1936) tarafından söylenen bir destanda mânâ verilir:

⁴ Bozok Gazetesi’nin 20-4-1970 tarihli nüshasından nakleden, Ahmed Güner Sayar, *Gönül Pazarı, İnsanlar, Olaylar ve Mekânlara Dair Yazılar*, İstanbul 2007, s. 126-127.

Nakıpzade Camii ve Batı Özü'ndeki Köprü

*Bir hüziin kapladı şanlı Yozgad'ı
Acı elemiini duyan kalmadı
Bozuldu neş'esi arttı figanı
Taşı taş üstüne koyan kalmadı*

*Vicdanlar ağlıyor atf-ı nazarda
İntizam kalmadı çarşı pazarda
Vatan yıkılır mı vakt-i hazaarda
Bir sahib-i erkân âyân kalmadı*

*Caddeler bozulmuş tozdan yürünmez
Kaldırımlar çökmüş taşlar görünmez
Niçin imârına karar verilmez
Reîs-i beldeden soran kalmadı*

*Köprüler yıkılmış kanallar göçmüş
Zarafet kalmamış güzellik uçmuş
Anneye hizmetten evlât vazgeçmiş
Şu vatanın hâlin gören kalmadı*

*Zavallının çöplük olmuş her yanı
Sürünür kadısı gitmez kervanı
Eskiden sürdüğü demi devranı
Düşünüp de ibret alan kalmadı*

*Çeşmeler kesilmiş sular akıyor
Hayır hasenata kimse bakmıyor
Evlât babasına dönüp bakmıyor
Şu ata hakkını sayan kalmadı*

*Bu güzel vatanın boynu bükülmüş
Neme lâzım diyen geri çekilmiş
Sîne-i canandan al kan dökülmüş
Merhamet edip de yuyan kalmadı*

*Mezar taşlarına, bakan ağlıyor
Ayrılık oduyla ciğer dağlıyor
Sîne göz göz olmuş kara bağlıyor
Açılan yarayı saran kalmadı*

*Müşfik evlât lâzım anavatana
Kimse kıymet vermez yerde yatana
Herkes ettiğini bilip utana
Hüznî'nin sözüne uyan kalmadı*

Felek sillesini vurmaya görsün... Geldi mi peşpeşe gelir... R. 1290 M. 1874-1875, kelimenin tam mânâsıyla bir felâket senesidir.

Şehir merkezinde çıkıp çarşının yanmasına sebep olup büyük zarar veren “90’ın Yangını” denilen büyük yangın, tıpkı daha evvelki yangınlar gibi Yozgat’ı perişan etmiştir.

“Büyük Sel” ya da “90’ın Seli,” R. 1290 M. 1874-1875’te yine büyük felâket olarak zor sarılacak bir yara açmıştır.

Sürmeli çeşitlemeleri arasında bulunan fevkalâde güzel bir gönül nağmesi var. Uşşâkın malûmu türkü dahi Yozgat’a gelen büyük sel-lerin sîne dağlayan bir hatırasıdır:

*Dersini almış da ediyor ezber
Sürmeli gözlerin sürmeyi neyler
Bu dert beni iflâh etmez del’eyler
Benim dert çekmeye dermanım mı var*

*Kaşın çeğmellenmiş kirpik üstüne
Havada buludun ağdığı gibi
Çiğ düşmüş de gül sîneler ıslanmış
Yağmurun güllere yağdığı gibi*

*Yozgat'ı sel almış Soğluğu duman
Sıtkınan seviyom billâhi inan
Ölüp de mezara girdiğim zaman
Ben susuyum kemiklerim söylesin*

Sellerin ardı kesilmez Yozgat'ta.

R. 1308 M. 1892'de büyük bir sel daha gelir, dereler çağlayıp taşar. Bir defa daha sel, teslim alır Yozgat'ı.

İki sene süren ve çok sayıda can kaybına sebep olan R. 1290 M. 1874-1875'teki kıtlık, yani "90'ın Kıtlığı," hafızalara kazınmış ve bir türlü unutulmayan büyük badireler arasında yerini almıştır. Dört sene süren kıtlıkta, bütün Orta Anadolu bu ağır musibetten nasiple-nir. Hatta, Zemînî mahlasıyla şiir söyleyen Yarımın Haşim Baba (d. 1838 v. 1908), kıtlık günlerinde şöyle niyaz etmiştir:

*Bir acayip zaman içinde kaldık
Belâ sitem gelir hep ive ine
Züğürtlük derdiyle hayıra daldık
Biz dilenci olduk paralar civa*

*Ekserisi terk eyledi namazı
İbadet itaat nâz u niyazı
Ekmek tavşan oldu biz olduk tazı
Yorulduk yoşulduk hep kova kova*

*Hak sahibi gelir başa derilir
Yaka paça mahkemeye varılır
Ne matlubat biter ne borç verilir
İş böyle giderse com kara deve*

*Eski bereketler bilmem ne oldu
Cemî-i mahsulât sarardı soldu
Kahve şeker tütün bahasın buldu
Zemînî muhtaçtır bir çakım kava⁵*

Birbiri ardınca sıralanan felâkatlere bir yenisi daha eklenir. Bu sefer ahâlî, kıtlık derdine müptelâ olur.

“26’nın Kıtlığı” diye meşhur yani R. 1326 M. 1910-1911’deki büyük kıtlık, çektirdiği acılarla tarihe geçmiş ve hafızalara kazınmış bir diğer felâkettir. Şahitlerine yetiştiğimiz büyük kıtlıkda, yiyecek bulmak için çekilen sıkıntılar yaşlı gözlerle hâlâ anlatılıyor.

Dahası var!

1900’lü senelerin ilk çeyreğindeki kolera, veba, tifüs salgınları, 1918’deki İspanyol Nezlesi başta şehir merkezi olmak üzere bölgeyi sarsmıştır.⁶

Cepheden Cepheye Atılırken Dert Teknesinde Umut Yeşertmek

Bozok’ta tarihin her devrinde büyük harplerin izleri derin yaralar açmıştır! Bu bakımdan Hak yoluna adanmış İsmail tahtının kınalı kuzuları ve cephele, ayrı bir sayfadır Bozok’un hafızasında! İşbu sayfaya ait silinmez izler, vatan hizmetindeki üstün gayreti ilân eder bir mevkidedir!

Her cephe, mutlaka her eve bir yetim bırakmıştır! Bozoklu ak pürçekli analar, ulu kocalar, koç yiğit evlâtlarını, her devirde olduğu gibi, Kırım Harbi, Doksanüç Harbi, Balkan Harbi ve ne iştir bilinmez, gidenin gelmediği Yemen’e yollamıştır.

Doksanüç Harbi ve Pilevne’nin hatırası Yozgat için başkadır.

Yozgat Redif Taburu büyük kahramanlıklar göstermiştir Pilevne’de!

⁵ Bkz. Mahmut Işırtman, *Yozgatlı Zemînî*, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, 9, 188, Mart 1965, s. 3682-3683; M. Öcal Oğuz, *Yozgat’ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*, Ankara 1994, s. 157-162.

⁶ Bkz. S. Burhanettin Kapusuzoğlu, *Bozoknağme-Yozgat’a Güzelleme*, İstanbul 2015, s. 84-90.

Yozgat. Hükümet Dairesi ve Caddesi. Sene 1340

Gösterilen kahramanlığın şahitlerinden Gâzî Osman Paşa, tabyalardan birinin adına Yozgat Tabyası adını vermiştir. Hatta Şıpka Muharebeleri'nde bozulmak üzere olan Kırşehir Taburu'nu yok olmaktan son anda Yozgatlılar kurtarmıştır!

Avrupa Türkiyesini kaybettiğimiz Balkan Bozgunu ve asırlarca vatan bildiğimiz Rumeli'ni kaybımız da aynı azamettedir!

Osmanlı Genel Kurmayı 3. Şubesi'nce hazırlanan 1912-1913 senesi seferberlik planında 5 numaralı projede Rumeli Doğu Ordu-su'nun yığınak bölgesindeki birlikler arasında Yozgat Redif Tümeni'nden bahsedilir.

27 Taburdan oluşan 18. Redif Kolordusu'nun arasında Kayseri, Lüleburgaz ve Antalya Redif Tümenleri ile beraberdir Yozgat Tümeni!⁷

23 Ekim 1912 Çarşamba günü, Kırcaali Müfrezesi'nin mağlup olduğu ve düşmanın Gümülcine'ye yaklaştığı haberi alınır. Aynı gün öğleden sonra Kırklareli-Edirne hattının kuzeyinde büyük muhare-

⁷ Sait Pertev Demirhan, *Balkan Savaşı'nda Büyük Genel Karargâh*, Notlarla Yayına Hazırlayan: Sema Demirtaş, İstanbul 2012, s. 13-14.